

b) wprowadzenie pełnego badania zwierząt rzeźnych i mięsa głównie w terenie, nie ograniczając się tylko do badania co do włóśni;

c) wg informacji podanej publicznie przez prof. dr. Brilla na zebraniu naukowym w Łodzi, za wzorem stosowanym w N.R.D., należałoby wszystkie świnię przed wstawieniem do tuczarni poddać dwukrotnemu szczepieniu szczepionką C. V. w odstępie dwutygodniowym;

d) nieszkodliwe usuwanie zwłok zwierzęcych przez organizowanie zbiornic zwłok zwierzęcych w dawnych rakarniach;

e) bezwarunkowe odkażanie nawozu, nieczystości i odpadków poubojowych w rzeźniach i miejscach uboju sposobem biologicznym lub termicznym jak np. podanym przez Ledowskiego na str. 13—14 instrukcji pomocniczej „Nadzór sanitarno-weterynaryjny nad drobiem rzeźnym i bitym“ 1953 r.;

f) wyjaławianie przez powtórne zagotowanie odpadków używanych do karmienia świń w chlewniach przystoiówkowych wzgl. w tuczarniach, które używają odpadków gastronomicznych;

g) bezwzględne, oddzielne urządzenie i prowadzenie tuczarni i chlewni matecznych;

h) systematyczna selekcja sztuk charłacznych;

i) przestrzeganie zasad oczyszczania i odkażania tak obsługi jak i osób wchodzących na teren tuczarni lub chlewni matecznych. Urządzenie specjalnych szatni zaopatrzonych w odzież roboczą, obuwie gumowe, umywalnię i środek dezynfekcyjny;

j) oczyszczanie i odkażanie targowisk i miejsc spędowych oraz pojazdów służących do przewozu zwierząt;

k) zwalczanie handlu domokrażnego trzodą chlewną;

l) śledzenie za przyczynami upadków wśród dzików i likwidacja wałęsających się psów;

ł) sumienne wykonywanie nadzoru wet. nad targami, spędami i odprawami transportów zwierzęcych;

m) przestrzeganie ścisłej antyseptyki przy wszystkich masowych szczepieniach świń oraz przy znakowaniu ich za pomocą koleczyków lub tatuażu.

Streszczenie

Autorzy podają szczegółowo wytyczne, na których oparta została metoda zwalczania pomoru świń na terenie województwa łódzkiego — metoda wzorcowa nowoczesnego sposobu walki z tą zarazą.

Do głównych zasad omawianej metody zaliczyć należy:

1) Energiczne i bezkompromisowe uderzenie w zapowietrzoną pomorem świń zagrodę, przyjmując następujące postępowanie:

a) W zagrodach drobnotwarowych obowiązuje zupełna likwidacja czyli natychmiastowe skierowanie na ubój tak świń chorych jak i podejrzanych o chorobę oraz podejrzanych o zarażenie się — tj. wszystkich świń z danej zagrody. W sąsiednich zagrodach wolnych jeszcze od pomoru przeprowadza się równocześnie pierścieniowe szczepienie świń surowicą prze-

ciwporową. b) W gospodarstwach uspołecznionych (jak tuczarnie, warchlakarnie, chlewnie mateczne) nawiedzonych pomorem świń obowiązuje natychmiastowe zdjęcie planowe tuczników i podtuczników oraz niezwłoczne skierowanie do najbliższej rzeźni wszystkich świń z widocznymi objawami pomoru lub tylko z podwyższoną temperaturą i jednocześnie, bezwzględne zaszczenie reszty świń w danym obiekcie potrójną dawką surowicy przeciwpomorowej. Zaszczepione świnię podlegają 3-krotnemu szczegółowemu badaniu z mierzaniem temperatury co 3 dni, chore lub tylko gorączkujące eliminuje się na ubój, a na 10-ty dzień resztę szczepi się powtórnie surowicą przeciwpomorową w potrójnej dawce. Uchylenie wydanych zarządzeń pomorowych po 2 miesiącach od chwili wystąpienia ostatniego zachorowania na pomór, po czym szczepienie świń szczepionką C. V. c) D wypadkach wybuchu pomoru w gospodarstwach uspołecznionych, w których świnię były uprzednio zaszczone C. V., należy wybić sztuki chore i podejrzane o chorobę, a resztę poddać niezwłocznie surowicą przeciwpomorową. Jeżeli pomór stwierdzono przed upływem 21 dni, licząc od daty szczepienia C. V. i to w jednym tylko kojcu, poddaje się szczepieniu surowicą przeciwpomorową w podwójnej dawce tylko pozostałe świnię w tym kojcu. Jeżeli natomiast pomór wystąpi w kilku kojcach przed upływem 21 dni od szczepienia C. V. lub jeżeli pomór wybuchnie po 21 dniach od daty szczepienia C. V., w obu tych wypadkach należy resztę świń w chlewni, które nie wykazują żadnych objawów chorobowych, zaszczenie niezwłocznie podwójną dawką surowicy przeciwpomorowej. We wszystkich trzech wypadkach należy na 8 — 10 dzień powtórzyć szczepienie surowicą przeciwpomorową w dawce normalnej u wszystkich pozostałych świń w danej chlewni, bez względu na to czy były w tym czasie wypadki dalszych zachorowań lub też nie.

2) Rygorystyczne przeprowadzenie dezynfekcji wstępnej, bieżącej i końcowej przy pomocy specjalnej, zmotoryzowanej ekipy.

3) Wdrożenie szczegółowego dochodzenia celem ustalenia źródła zarazy.

4) Jednoczesne, energiczne opanowanie wszystkich odprysków pomoru świń z głównego źródła zarazy.

5) Wypełnianie na bieżąco w każdej zagrodzie zapowietrzonej całej dokumentacji odnośnie likwidowanych w ramach akcji masowej ognisk pomoru świń, celem zapewnienia szybkiej wypłaty odszkodowania wzgl. zapomogi.

6) Równoległe prowadzenie pod nadzorem lekarza wet. akcji zdejmowania tuczników i materiału rzeźnego na ubój z okręgów zapowietrzonych i zagrożonych pomorem świń.

7) Zaostrzenie nadzoru sanitarno-weterynaryjnego na wszystkich odcinkach obrotu zwierzętami, nad ubojem zwierząt i nad nieszkodliwym usuwaniem zwłok zwierzęcych.

E. KRUCZEK

Nowy Sącz

Masowa tuberkulinizacja krów w mieście Nowy Sącz i okolicy

Na wniosek Zarządu Weterynarii P. Z. Rol., Prezydium P. R. N. w Nowym Sączu powzięto z końcem lipca r. 1955 uchwałę przeprowadzenia przymusowego badania i tuberkulinizacji wszystkich krów w terenie powiatu.

Po szczegółowym opracowaniu tej uchwały zaczęto tę akcję przeprowadzać w powiecie od początku września i w przeciągu września i października zatuberkulinizowano około 3.000 krów. Podaję dane z wyników tej tuberkulinizacji z miasta Nowego

Sącza i kilku miejscowości podmiejskich, w których sam przeprowadziłem tuberkulinizację.

I tak w mieście Nowy Sącz po zbadaniu 430 zatuberkulinizowanych krów, dodatnio reagowało 59 szt. tj. 13,7%, we wsi Zabelcze na 90 zbadanych krów reagowało dodatnio na gruźlicę 20 szt. tj. 22,2%, we wsi Biegonice na 195 zbadanych krów reagowało dodatnio 19 krów czyli 10%, we wsi Świniarsko na 98 zbadanych krów reagowało dodatnio 9 sztuk tj. 9,2%.

Sztuki reagujące dodatnio miały wycinane trójkąty

w prawym uchu i właścicielom podawano zaraz ustne a następnie pisemne zarządzenia aby:

1) nie sprzedawali danej krowy do chowu (co jest utrudnione przez wycięcie trójkąta),

2) pozbyli się jak najwcześniej reagującej dodatnio sztuki przez sprzedaż na ubój gospodarczy lub przez obowiązkową dostawę mięsna,

3) odkażali często miejsce postoju krowy a po usunięciu jej z obory przeprowadzili dokładne odkażenie całej obory,

4) nie sprzedawali mleka od krowy chorej poza dostawą do mleczarni, gdzie mleko jest pasteryzowane lub konsumowali w miejscu po zagotowaniu oraz

5) odosobnili reagującą krowę od pozostałego bydła.

Dla właścicieli buhajów we wsi wydano polecenie, aby nie pokrywano krów chorych, celem wyeliminowania ich z dalszej hodowli.

Postanowiono przeprowadzić za pół roku ponowną kontrolę w oborach, w których obecnie stwierdzono gruźlicę, w celu stwierdzenia czy dana krowa została już usunięta i przeprowadzenia tuberkulinizacji całego pogłowia bydła w tej zagrodzie. Przy akcji tej zauważono, że rolnicy chętnie doprowadzali swe krowy do tuberkulinizacji, bo każdy chciał się przekonać, czy jego krowa jest zdrowa. Wszyscy zobowiązali się, że krów chorych będą się starali jak najprędzej pozbyć z obory. Zauważyłem, że krowy rasy czerwonej polskiej są równie podatne na gruźlicę jak rasy nizinnej, jedynie może lepiej znoszą tę chorobę.

Zdarzały się sztuki rasy czerwonej, które mimo dodatniej reakcji, były całkiem dobrej kondycji. W paru wypadkach zauważyłem, że jeżeli rolnik miał więcej krów chorych na gruźlicę, to sam wyglądał na gruźlika, czyli że istnieje możliwość zarażenia się krów od gruźliczych ludzi. Przy badaniach klinicznych bardzo rzadko stwierdzało się jakieś zmiany w płucach przy wysłuchaniu i wypuku. U 2 krów zabitych ze wsi Zabełcze a reagujących uprzednio dodatnio na gruźlicę, stwierdziłem u jednej zmiany gruźlicze w jelitach i węzłach chłonnych śródpiersiowych, a u drugiej zmiany w tych samych węzłach i kilka drobnych, otorbionych ognisk w płucach.

W końcu uważam, że obecnie, kiedy w medycynie ludzkiej zwrócono większą uwagę na zwalczanie gruźlicy u ludzi przez prowadzenie przymusowych ochronnych szczepień p. gruźlicy dzieci, to i w medycynie weterynaryjnej winno się przeprowadzić szerszą masową akcją w kierunku ujawnienia krów gruźliczych i usunięcia ich z hodowli. Akcja taka przyczyni się do podniesienia hodowli zwierząt i ucroni zwłaszcza dzieci od gruźlicy przez picie mleka surowego od krów dotkniętych gruźlicą.

Dla zachęty rolników celem pozbywania się krów reagujących dodatnio na gruźlicę i do poddawania krów tuberkulinizacji mogłoby P. Z. U. wypłacać pewne premie po oddaniu na rzeź krowy gruźliczej oraz zarejestrowanej (hodowlanej), z wyjątkiem wypadków uboju gospodarczego.

ZOOHIGIENA I ZOOTECHNIKA

MIECZYŚLAW CENA

Wrocław

Problemy środowiskowe hodowli zwierząt w Polsce

Warunki środowiska geograficznego wywierają nie tylko dominujący wpływ na rozprzestrzenienie gatunków dzikiej fauny na kuli ziemskiej, ale również grają dużą rolę w rozwoju hodowli zwierząt domowych. Gdy jednak zwierzęta w stanie dzikim znajdują się pod przemożnym wpływem naturalnego środowiska, zwierzęta hodowlane korzystają z opieki człowieka ograniczającego i regulującego stopień ich zależności od otaczającej go przyrody. Zwierzęta zresztą są również stroną oddziaływującą na środowisko. W warunkach naturalnych wpływ ten nie jest jednak duży, natomiast w nowoczesnym rolnictwie stan hodowli wywiera poważny wpływ na urodzajność gleby, zarówno przez zasilanie jej nawozami naturalnymi, jak i poprzez udział zwierząt w mechanicznej uprawie roli. Również w stosunku do klimatu zwierzęta hodowlane nie zachowują się biernie. Jako zwierzęta ciepłotałe utrzymują one bowiem niezmienną ciepłotę wewnętrzną ciała niezależnie od przebiegu temperatury w środowisku, a obecność zwierząt w ograniczonej przestrzeni pomieszczeń decyduje o wytwarzaniu się ich swoistego mikroklimatu, który jest w dużej mierze niezależny od zmian makroklimatycznych.

Rośliny uprawne podlegają bardziej niż zwierzęta wpływom klimatu, co wyraża się w cha-

rakterystycznej sezonowości produkcji roślinnej, zwierzęta domowe zaś są w swoim bytowaniu całkowicie uzależnione od karmy pochodzącej z produkcji roślinnej rolnictwa. Produkcję zwierzęcą możemy przeto określić jako hodowlę zwierzęcych zespołów w oparciu o kulturalne zbiorowiska roślinne. Tworzą się więc regulowane przez człowieka biocenozy, ściśle ze sobą powiązane wzajemnymi wpływami, gdyż produkcja roślinna dostarcza elementów bazy paszowej i ściółkowej produkcji zwierzęcej, której nawóz i praca na roli w znacznym stopniu decydują o wielkości zbiorów roślinnych. W ten sposób pierwotne, naturalne środowisko przekształca się pod wpływem działalności człowieka w środowisko hodowlane, stanowiące skomplikowaną sieć wzajemnie uzależnionych czynników, które bez przerwy działają na organizm zwierzęcy kształtując go i decydując o jego wydajności i wartości użytkowej. Organizm zwierzęcy posiadając pewną sumę cech odziedziczonych podlega wpływowi środowiska, w którym żyje. Jego wydajność użytkowa jest ściśle związana z warunkami środowiska przekształconego w dużej mierze przez człowieka. Chcąc więc podnieść hodowlę trzeba przede wszystkim zacząć od podniesienia wydajności podstawowych elementów środowiska. Zwierzęta bowiem bardziej wydaj-